

Forfatter: Claussen, Sophus

Titel: Antonius i Paris

Citation: Claussen, Sophus: "Antonius i Paris", i Claussen, Sophus: *Antonius i Paris*, udg. af Jørgen Hunosøe ; Esther Kielberg , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, [i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab], cop. 1990, s. 293. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-claussen01-shoot-idm140218342636544/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Antonius i Paris

Efterskrift

I. Indledning

Antonius i Paris er en rejseroman – sammensat af mere eller mindre selvoplevede rejseskildringer, litterære reportager, digte og fiktive fortællinger. Men den er også en gennemkomponeret symbolistisk udviklingsroman – fastholdt omkring et bestemt tema. Den udsiger ikke hvad symbolisme er, men demonstrerer det i sin praksis. Det gør bogen vanskelig at læse, fordi Sophus Claussen hele tiden opererer på to planer: et reelt og et overført. Tolkningen af dette dobbeltspil bliver da efterskriftens væsentligste ærinde. Den rent faktuelle – og i øvrigt overraskende omfattende – viden, som læseren bibringes om det litterære liv i Paris i begyndelsen af 1890'erne, er henvist til afsnittet 'Tidsbilledet, og til de øvrige noter.

Valfart er ligeledes en symbolistisk rejse- og udviklingsroman. Og kronologisk og tematisk ligger den i direkte forlængelse af Parisromanen. Sophus Claussen ønskede dem da også udgivet samlet. Kommentaren dertil adskiller sig midlertid af naturlige grunde fra *Antonius i Paris*. Her lægges ikke vægt på også at give læseren et indblik i Italiens natur, kultur, byliv osv. Som det hedder i *Føraarstaler: Ogsaa jeg har gjort en Pilgrimsrejse til Italien, Petrarca's og Dantes, den ideale Kærligheds Rige* (s. 10-11).

Hvor Antonius' optegnelser desillusioneret slutter således: *Læs dem og bliv bedrøvet over spildte Haab, unyttig Elskov!* – der genrejser håbet i *Valfart*: dens motiv bliver virkelig den ideale kærligheds væsen.

II. Temat

15.4.1893 offentliggjorde Sophus Claussen i det lille, men ansete Parisertidsskrift *L'Art et la Vie en nouvelle danoise: Don Juan*¹. Der er tale om fortællingen *Don Juan, en ung blond Mand*, som oprindeligt blev trykt 28.10.1891 i dagbladet *København* med titlen *Valmue og Lærk*, og

senere optaget i *Løvetandsflugt*. Den samler i et brændpunkt tematikken i de to rejsebøger.

Hvorfor har Claussen fået oversat netop den fortælling? Den er dog så egenartet-dansk i sin beskrivelse af hovedpersonens stævne-møde omgivet af frugtbare hvedemarker og skyggefulde lærketræer. Don Juan kaldes oven i købet Erik – heltens navn i *Unge Bander*, som Claussen netop er ved at skrive færdig, og som fremfor noget skil-drer livet i de danske provinser.

Forklaringen kunne være denne: Claussen vil med sin historie give sit syn på Don Juan-typens psykologi – et forsøg, der vel må siges at kunne påkalde bredere interesse. Når Erik – *le Don Juan-type* – møder pige på pige, er det fordi han i de andre må møde den første og i bog-staveligste forstand eneste ene. Hun hævner sig på hans svigt ved at have slået valmuen i hans hjerte, og dens gift har gennemvævet og opædt ham; billedet af hende har udbrændt alle andre billeder af hans organer. Han er nu *ornstukken af hendes Minde, fordærvet af hendes Sød-me, som (han) savner* – men hun har også gjort ham til en seer og en fortæller: han véd nu, *hvoredes det vilde være at elske den og den Kvinde. (Han) kan tænke det i bevægede Billeder, prænte det i søvndirrende Tale*. Derved bliver han en forfører – en gennemskuer og manipulator, men som en narkoman er han også afhængig af sin *Gift*: han må hele tiden søge bekræftelse på sin potens og sit talent; han kan ikke frigøre sig. Men: *ingen Dæmon kan befinde sig bedre i sit mørke Rige...* Og denne eksklusive trods og kunstnerforherligelse kunne nok møde sit publikum i symbolisternes og dekadenternes Paris. Passager af fortæl-lingen har helt klart Baudelaire'ske træk. Det er denne dæmon, der belurer et kærlighedsforhold, som Ottin har beskrevet i sin store skulpturgruppe i Luxembourgghaven – og som Claussen lader afbilde forrest i *Antonius i Paris*.

Forelskede i Paris drages gennem parken ind under de mørke og skyggefulde træer, der omgiver det stille vandbassin – tiltrukket af det marmorlysende unge par i grotten, der ligger *tankeløst blotte/ (...)* *brudt af Søvn og forelsket Vold* (s. 57) – uden tanke for bronzekyklopen.

På samme måde kan man i *Don Juan* hæfte sig ved det lette og yn-defulde landskab, der kan minde om et impressionistisk maleri af Claude Monet eller Berthe Morisot: gyldne hvedemarker isprængt røde valmuer; sommerklædte unge piger, der muntert iler ned over bakken til stævnet.

Sådan kan øjet fokusere på alt det hos Claussen, som vender sin smilende og livsvenlige overflade mod læseren. Og det er også den side, som *fastholder* læseren. Billedet får imidlertid først sin foruroligende dybde, når øjet også fanger den mørke dæmon, der som fortættet kraft overvåger det lyse kærlighedsspil, suger kraft af det – for i sidste instans at bryde ødelæggende ind i det.

Det er disse kræfter, der gennemstrømmer *Antonius i Paris* og *Valfart* – begge bøger, der tager udgangspunkt i den første, voldsomme forelskelse for så at følge de spor, disse følelser kan bryde op. Det er en gammel historie – ældre selvfølgelig end Claussens egen. Jeg vil nu begynde med hans.

III. Antonius i Paris

Baggrunden

Overfladen ser således ud: siden sin studentereksamen i København (1884) havde han taget filosofikum hos professor Harald Høffding og dyrket radikalisme og Georg Brandes i Studentersamfundet, hvor han mødte vennerne Johs. Jørgensen, Viggo og Ingeborg Stuckenberg og andre jævnaldrende, der alle gik med drømme om at revolutionere kunsten. Han begyndte et halvhjertet jurastudium, men blev i begyndelsen af 1886 ansat som redaktionssekretær ved *Horsens Folkeblad* – og i denne provinsby traf han den pige, Anna Cathrine Christensen, som skulle blive den *Første og Eneste*, og som senere skulle *udbrænde alle andre Billeder af hans Organer*. De blev forlovede, men allerede efteråret 1886 forlod han byen og hende, vendte tilbage til studierne og hvet i København, skrev lejlighedsvis i tidens aviser, fik udgivet digtsamlingen *Naturbørn* (1887) for egne penge, oversatte Baudelaire om natten, tilbragte længere tid som redaktør ved fædrens, venstremanden Rasmus Claussens *Nyborg Dagblad*, hvor han i ledige stunder skrev hobevis af gode digte omkring det brudte forhold – digte, som ingen ville udgive. Enkelte blev dog trykt i det nyoprettede tidsskrift *Ny Jord* (1888-1889), 14 *Idyller* i *Tilskueren* (juni 1882) og ellers spredt, fortrinsvis i det radikale dagblad *København* (1891-92), hvor han samtidig arbejdede som free-lance journalist. Journalistikken fortsattes i det ligeledes radikale *Kjøbenhavns-Børstidende* (1890-1891) og senere i *Politiken* (1891 ff.). Baudelaire-versene